

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Преплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ПОЖАР У БЕЧКОМ „РИНГ-ТЕАТРУ“.

(Свршетак.)

Позорница је већ буктила у пламену. Они, што беху напред одмакли, повикаше „натраг“, кад отворише врата, што воде на позорицу, те им ватра удари на лице. Врата се затворе, мрак овлада поново. Сад тек настаде гурање у левом, главном излазу. Чују се грозни узвици: „Јаој моје груди“, „Не могу да дишем“, „Умирем“; и најсмелији изгубише свест. Поред мене стропошта се нека жена, нико је не пази, јер јуре преко ње: извесно је изданула под ногама оних, који су бегали. Зар је уопште могло пасти коме на ум да јој притече у помоћ? Лично спасење убија свако саучешће. Дим се све више згушњава, дишање је све теже, читавих 10 минута стојимо непомично као стегнути. Сада прегнуше први, који се још могаху кретати, те надчовечним напором грунуше напред и дођоше до неких врата. Ми појурисмо за њима уским басамацима, кад се зачу на ново „натраг“. Врата беху закључана. „Пробијајте, ако бога знате,“ вичу одостраг. „Није могуће“ одговарају они доле. Поново настаде ужасно гурање, оних доле горе, ових горе доле. Који су у средини, за њих је најгоре, јер се већ гуще. Сви осећају да је настао последњи час. Срећом се поче ведрити, јер је партер горео; изгледао је као горушти базен са пламеним таласима

Са галерије се зачу вриска и јаук; на позорници пршти и прска ватра и чује се како ватрогасци као из кабла сипају воду. Очајничко и подмуло се ори: „Помоћ, помоћ!“ Спопаде нас очајање, јер не можемо ни напред ни назад. Пламен дохваћа ложе, метал се топи, а топлота нас загушује; око нас облаци од дима, а ми пригњечени стојимо као укопани, ни да се мрднемо — извесна смрт или од ватре или ћемо се сви угушити.

Једва једном отворе се врата, која смо узалуд у мраку тражили. „Ко је?“ зачу се и у истом тренутку изтрже се радостан усклик: „Хвала Богу!“ и ми појурисмо на поље. Велика врата балконска беху широм отворена, свеж ваздух је улазио унутра; ми оданусмо и мислимо да смо спасени. „Где су басамаци, где је излаз?“ Тако вичу од свих страна. „Стрпите се“, одговара један чиновник ватрогасни, „одмах ће се донети платна и мердевине“.

Каква утеха за нас! Басамаци већ беху изгорели, а на балкону стоје стиснути 150 људи, који плачу и кукају са размрсканим рукама, сломљеним ногама, јадни и жалосни. Један човек држи своју онесвешћену жену, кћи тражи оца, брат сестру; они, који су спасени, већма јадикују, него они, што су обамрли те остали унутра. Спасени? Зар ми? Чудно је то спасење. Са крова кроз кућне прозоре спушта се пламен и облеће око нас. из зграде излазе густе облаци од дима, унутра је ломљава, праска и вика, да се стресамо од ужаса — а на улици под нама непрегледна светина, која на наш вапај: „Помоћ, избављајте нас“, одговара: „Стрпите се!“

У неко доба донеше мердевине, али ове беху кратке. На калдрму набацаше сламљаче и модроце. Неки хтедоше да скачу, кад се одоздоле зачу глас: „Натраг, долази платно“. Ми се поново окуражисмо, чак и онесвешћенима поврати се свест. Гледамо како до педесет људи разаципују платно.

Сад напред. Нико несме први. Једва два човека одваже се и скоче доле. Наста гурање и отимање ко ће пре за њима, јер није више за чекање нити предомишљање: варнице падају на нас као киша и пале разбарушену и расплетену косу у жена. Неке бацају целу фризуру, и од-

мах са њом скачу одважно у платно. За десет минута сви смо доле — спасени.

У пространо двориште полиције носе се рањени и они, којима је лекарска помоћ нужна. Неколико буктиња осветљују те тамне просторије, који већ по себи изазивају немио утисак. Ту су искупљени лекари, стражари, војници — и начикане и набацане гомиле мртвих и тешко рањених. Слика ужаса, какву је тешко замислити. Очајним погледом тражи отац свог млађаног сина, наду и уздање своје; престрављен држи смотру над мртвима и рањенима, те се чисто боји да међу њима не нађе оно што тражи. Наједаред врисне и стропошта се код лешине девојачке, младе као капља и заносно лепе и ако мртве. Тражио је сина, па је на кћер и заборавио. Кукаван отац. Међу тим носачи непрестано доносе мртва тела и бацају их на гомилу. Већ од дужег времена посматрам младу дивну женицу, како разгледа мртве. Коса јој расплетена, из румених лепих образа цури јој крв и пада на тешку свилену хаљину; но она на то и не пази. Носач унео и збацио још једну жртву. Млада жена погледа и врисну, те се очајно стропошта крај самртника. На врату јој дивни ред бисера, а на малом прсту мртвачевом светли се дијаманат ванредне величине. Кад је пала на земљу изустила је име свога мужа, „Едуарда“. Сад га ухвати грчевито за руку, свест јој се враћа, она га опипа па остави, за тим потезе рукама у главу и дохвати се злаћане косе, те је као бесомучна чупа; ужасно кука, бесни, бела пена излази јој на уста, крха руке као очајница и после неколико минута стропошта се мртва крај мужа. Лекар приђе невољници, констатује да јој је препукло срце од жалости и бола и — иде даље.

Велики војвода Виљем ушао је у двориште. Очи су му пуне суза. „И сувише јада“ промрмља. И заиста, тек сад настаје гроза. Носачи уносе лешева по 10—12 у једанпут. Око 11 часова почели су да односе мртве. Више од 200 лешева пренесено је из полиције у болницу.

Ватра је престала, дивљи елементи, што разаравају, учинише своје, они су дело довршили. Поносита зграда постала је рујином, а тај постанак стао је стотине живота људских. Више од 600 људи изгибоше. Неки агенат, Нахмијас, беше са

женом отишао у позориште да се више не врати и оставио на дому 5 нејаких сирочади. Други стар, сиромаш шустер Умлауф, имао је јединца сина у 22 години, пуног, здравог и веселог, нада и уздање изнемоглог оца свог; тог дана добио је слободну улазницу и отишао први пут на трећу галерију — да се више никад оцу не врати. Једна удовица изгубила је оба своја сина, раниоце своје. Један стар слеп човек изгубио је сву децу своју. Међу несретнима, који су у том пожару своју смрт нашли, налази се читава једна породица од 7 особа; отац те породице дошао после шест месеца с пута и хтеде да после позоришта слави свој рођен-дан. Од читаве те породице не дође кући живо ни једно. И тако се то ређа, све горе за горим, све црње за црњим, све жалосније за жалоснијим.

Велике просторије позоришне испуњене су пепелом. Ту је прави русвај као на крвавом бојишту после тешке битке. Непрекидно извлаче мртве, окореле лешеве; на басамацима, по ходницима и на све стране леже црне жртве пожара. Није ласно описати ову грозну слику. Изгореле главе, комади од лешева и поједини удови леже на гомилу побацани; нико није кадар распознати ове жртве, ватра их је све подједнако накарадила. Више од 100 људи извађени су из пепела. Но чудновато док се у партеру налазе мртви, многе хаљине у гардероби прве галерије остале су неповређене, — ватра је нашла племенитију и бољу храну.

У Бечу је овладала становништвом велика узрујаност. Док су први дани били посвећени жалости и општој тузи, сад се већ чују одсудни гласови, који траже извиђај и да се казне кривци. Општина бечка наредила је да се жртве о општинском трошку саране. Државно веће одредило је 50.000 форината, цар је дао 10.000 ф. а грађанин бечки Гетл преко 100.000 фор. Прилози се дају на све стране.

„Рингтеатер“ је дете разкоши пре краха бечког и довршен је 1873., а отворен 1874. године.

Ми смо у кратко испричали својим читаоцима цео ток ове страховите катастрофе. Разуме се да ни близу није све казано, но и ово је доста, да се представи ужас и оцени велика несрећа, која је постигла бечко грађанство.

И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Очина маза“. Слика из живота у 3 чина а 6 слика, с певањем, написао Адолф Л Аронж, превео Сава Рајковић.)

„Очина маза“, или као што се у немачком тај комад назива „Mein Leopold“, приказана је на нашој позорници први пут 6. децембра о. г. Тим комадом стекао је себи Л Аронж имена и гласа, који му из дана у дан све већи и већи бива. Тај глас заслужује потпуно, јер он има тај ванредан таленат, да уме из старог градива савидати лепу, солидну зграду, која чини пријатан утисак на тебе.

И „Очина маза“ скрпљена је с брда с дола, али све поједине делове писац је вешто умео у целину склопити и драматским је животом задахнути.

О томе ћемо се уверити најбоље, ако у кратко приповедимо шта се збива у „оциној мази“.

Чизмар Готлиб Вајгл стекао је радом својим лепо имање. Он има једну кћер, Клару, о којој се баш много не стара, и једног сина, Леополда, кога воли до лудила. На брзо долази до раскида између богатог чизмара и његове кћери. Клара воли Штарка, пословођу свога оца, а и пословођа воли Клару. Али Вајгл не ће да допусти, да му кћи пође за „обичног“ чизмара. Клара моли на коленима свога оца, да јој допусти, да може поћи за онога, кога јој је срце изабрало. Вајгл не да се ни осолити, и не ће да зна за кћер своју више, ако пође против воље његове. На те речи разљути се пословођа, и закуне се, да не ће опростити немилостивом оцу све долге, докле и он не падне на колена пред њиме, и оставља са Кларом кућу мајстора свога. Вајглу је то за свим по вољи, јер тек тако може да се стара само о своме Леополду, који сада немилостице може да троши очевље новце. Када је потрошио све, што му је отац имао, побегне у Америку, а старог оца свога остави у вајвећој беди и невољи. У последњем чину видимо Вајгла како се с тешком муком храни, крпећи другима чизме.

Штарке се међу тим обогатио и живи са својом женом сретно и задовољно. Бог им је сретан брак њихов благословио са два синчића, од којих се старији, наравно, мора звати као и деда. Старац се измири са зетом својим на тај начин, да, узимајући му меру за чизме, клекне пред њиме, и тако одржи заклетву своју. Вајгл долази у кућу своје богатом зету и кћери, а да буде још сретнији у старим данима својима, стиже му из Америке глас, да му се син Леополд поправио и да је постао честит човек.

Све нам то долази као нешто познато, али је ипак све тако вешто склопљено, удешено и изведено, да ми с правим уживањем пратимо развитац целог комада.

Представе се можемо само с хвалом опоменути. Све је ишло, као у добро навијеном сахату: зубац је у зубац хватао и цео сахат напред терао, тако, да нигде није запео. Од приказивача највише се одликовао, већ по улови својој, г. Лукић, који је Вајгла и као оца, који

мази сина свога, и као ограниченог човека, који се равмеће кад је у добру, и као скрушеног пропалицу, који тражи милости у зета свога, тако доследно извео, да је потпуно заслужио оно признање, које му је публика ukazала, одликовавши га изазивањем. Од свију улога, којих смо до сада овог пута од њега видели, чини нам се, да му је улога старог Вајгла онајбоље пристава: као да је с њиме срасла. Одмах за њим морамо споменути г. Ружића (Штарке), који је најпре калџу, а после обогатеног мајстора приказао тако верно и истинито, и у најмањим ситницама, као да је сто година терао тај занат. Г. Добриновић, Мелмајер вештак на гласовиру, изазивао је општи смех, чим се појавио, а још више кад је проговорио. На похвалу му служи, што није ни у чему претеривао. Г. Димитријевић (Вилнер) и гђца Ј. Поповићева, жена му на позорници, испунили су добро своја места. Г. Рајковићка одликовала се као Ема несташном веселошћу, а г. Б. Хаџићева опет као Марија сентименталношћу. Г. Л. Хаџићева била је добра Клара, а г. Барбарић прилично добар Леополд. И остали редом заслужили су признања за њихов труд, којим су приказивали своје омање улоге.

Комад се јако допао, представљао се у свему добро, те бисмо тако желели, да га што пре опет видимо на нашој позорници.

—о—

(Недељни ред представа.) У уторак 15. децембра први пут: „Вертрам морнар“. Драма у 5 чинова, написао Бушарди, превео Н. — У четвртак 17 децембра: „Шоља теја“. Шаљива игра у 1 чину, с немачком превео Глиша Гершић. — За тим: „Гренгоар“ Позоришна игра у 1 чину, од Т. Банвиља, превео Ј. Ђорђевић. — У суботу 19. децембра с новом поделом улога први пут: „Млетачки трговац“ Позоришна игра у 5 чинова, написао Вилјам Шекспир, превео Јован Петровић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. — У недељу 20. децембра: „Циганин“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, написао Е. Сиглети, посрбио Ј. М. Шимић, за позорницу удесио А. Хаџић.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Црни Ђорђе на бечкој дворској позорници.) У књизи „Chronik des k. k. Hof-Burgtheaters“ читамо, да је на бечкој ц. и кр дворској позорници приказан 9. марта 1849. године први пут: „Црни Ђорђе“, историјска драма у 5 чинова, од Панаша. Да се тај комад морао допасти, сведочи најбоље то, што се од 8. марта до 9. децембра 1849. године осам пута приказао, као што то стоји забележено у истој књизи.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

17. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 13. ДЕЦЕМБРА 1881.

ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ.

РОМАНТИЧНА ДРАМА У 5 ЧИНОВА СА ПРЕДИГРОМ ПО ВИКТОР ИГОВОМ РОМАНУ „Nôtre-Dame de Paris“, ПРЕРАДИЛА ШАРЛОТА БИРХ-ПФАЈФЕРОВА, С НЕМАЧКОГ ПРЕВЕО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

ОСОБЕ У ПРЕДИГРИ.

Жервеза	} сељанке из Епернеја	Д. Ружићка.
Мадлена		Б. Хаџићева.
Фаншета		С. Димитријевићка.
Нинета		Д. Адамовићева.
Флерета, жервезино дете		* * *
Николет, мадленино дете		* * *
Понс, сеоски кмет		* * *
Циганин		Јовановић.
Његова жена		Димитријевић.
		Ј. Поповићева.

ОСОБЕ У ДРАМИ

Клод Фрело, архиђакон богородичине цркве у Паризу	В. Поповић.
Квазимодо, звонар богородичине цркве	Р. Поповић.
Феб од Шатопера, млад племић	Динић.
Стотиник краљевих најамника	Станојевић.
Пијер Гренгоар	Рашић.
Жан Флери	Барбарић.
Ударда	Ј. Поповићева.
Кроло, циганин	Димитријевић.
Судија	Милосављевић.
Наредник краљевске страже	Банковић.
Жервеза	Д. Ружићка
Мадлена	Б. Хаџићева.
Ренарда, трговкиња	С. Димитријевићка.
Махијета, њена рођака	Д. Адамовићева.
Есмералда	М. Рајковићка.

Свештеници, војници, четници, лупежи, народ. Збива се у Паризу око г. 1482 и на 12 година после предигре. Први чин на греској пијаци. Други на улици и код Ударде. Трећи у тамници и пред богородичином црквом. Четврти на тераси богородичине цркве Пети на греској пијаци.

Због болести А. Лукића не може се приказати за данас заказани комад „Циганин“.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.